

ЕКОНОМІКА

УДК 338:346.5:65.011

Олександр Галицький *
Тетяна Шабатура ***МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ
ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА**

У статті удосконалено наукові підходи до розробки організаційно-економічного механізму захисту економічних інтересів суб'єктів аграрного виробництва як цілісної системи, що включає мету, завдання, принципи, функції, методи, важелі, підсистему забезпечення та етапи реалізації механізму. Розглянута система оцінки рівня захисту економічних інтересів суб'єктів аграрного виробництва на основі методики розрахунку показників ресурсного та інноваційного захисту.

Ключові слова: інноваційний розвиток, економічні інтереси, організаційно-економічний механізм, ресурсний адаптер, інноваційний адаптер.

Галицький О. М., Шабатура Т. С. Методологическое обеспечение защиты экономических интересов инновационного развития субъектов аграрного производства.

В статье усовершенствованы научные подходы к разработке организационно-экономического механизма защиты экономических интересов субъектов аграрного производства как целостной системы, включающей цели, задачи, принципы, функции, методы, рычаги, подсистему обеспечения и этапы реализации механизма. Рассмотрена система оценки уровня защиты экономических интересов субъектов аграрного производства на основе методики расчета показателей ресурсной и инновационной защиты.

Ключевые слова: инновационное развитие, экономические интересы, организационно-экономический механизм, ресурсный адаптер, инновационный адаптер.

Galytskyi O. M., Shabatura T. S. Methodological support to protect the economic interests of agricultural production entities' innovative development.

The paper improved scientific approaches to the development of the organizational-economic mechanism of protection of economic interests of agricultural production entities as an integrated system that includes goals, objectives, principles, functions, methods, leverage, software subsystem and stages of implementation of the mechanism. We consider the level evaluation system for the protection of economic interests of agricultural production entities based on the methodology of calculating the resource and innovation protection indexes.

Keywords: innovative development, economic interests, organizational and economic mechanism, a resource adapter, an innovative adapter.

Постановка проблеми. Інноваційна захищеність переробних підприємств аграрної сфери – це стан захисту інноваційної діяльності господарюючого суб'єкта від дії загрозливих факторів внутрішнього та зовнішнього середовищ, що коригують поточні фінансово-економічні результати оцінювання якості його сукупного виробничо-інноваційного розвитку і впливають безпосередньо на операційну діяльність, зберігаючи допустимий рівень конкурентоспроможності готової інноваційної продукції. Вирішення проблеми компенсації негативного, тривалого впливу на економічні інтереси інноваційного розвитку переробних підприємств аграрної сфери вбачається, насамперед, на основі застосування ресурсних та інноваційних складових системи економічної захищеності переробних підприємств аграрної сфери, що дозволить продуктивно та повною мірою використовувати різні форми та способи економічного захисту підприємства в нових конкурентних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблемних питань забезпечення захисту економічних інтересів інноваційного розвитку суб'єктів аграрного виробництва

присвячені наукові праці Глушко О. В. [1], Гришової І. Ю. [2, 3, 4], Кабанова О. В. [5, 6], Маргасової В. Г. [7], Наумова О. Б. [8], Хоми І. Б. [9], Шестаковської Т. Л. [10], Щербати М. Ю. [11] та ін. Попри зростання усвідомлення вчених та практиків щодо необхідності удосконалення наукових підходів до розробки організаційно-економічного механізму захисту економічних інтересів суб'єктів аграрного виробництва, коло питань, пов'язаних з цим явищем, у вітчизняній науці розкрито недостатньо. Зокрема, виникає необхідність у розгляді організаційно-економічного механізму захисту економічних інтересів суб'єктів аграрного виробництва як цілісної системи та в удосконаленні системи оцінки рівня цього захисту, що відповідатиме викликам сьогодення.

Метою статті є оптимізація наукового підходу до розробки організаційно-економічного механізму захисту економічних інтересів суб'єктів аграрного виробництва та системи оцінки рівня цього захисту.

Виклад основного матеріалу. Одним із найбільш значних елементів системи захисту економічних інтересів суб'єктів аграрного виробництва являється механізм її забезпечення, який представляє собою сукупність законодавчих актів, правових норм, спонукальних мотивів та стимулів, методів, засобів та сил, за допомогою яких забезпечується досягнення цілей захисту та рішення задач. Системний підхід до формування організаційно-економічного механізму захисту економічних інтересів переробного підприємства передбачає, що необхідно враховувати всі реальні умови його діяльності, а сам механізм повинен мати чітко окреслені елементи, схему їх дії та взаємодії. Організаційно-економічний механізм захисту економічних інтересів підприємств може мати різну ступінь структуризації та формалізації. У концентрації організаційно-економічного механізму захисту економічних інтересів підприємств головною вимогою є наявність індикаторного аналізу.

Основним призначенням функціонування організаційно-економічного механізму захисту економічних інтересів суб'єктів аграрного виробництва є забезпечення фінансово-господарської рівноваги, досягнення визначеної ефективності діяльності та поставлених цілей і завдань подальшого розвитку підприємства, створення і реалізація умов, що забезпечують захист економічних інтересів підприємства. Ці умови визначені виходячи із критеріїв оцінки захисту економічних інтересів та його рівня. Важливими умовами, які враховуються в структурі механізму захисту економічних інтересів підприємства, є мінімізація витрат підприємства та адаптація до нововведень. Ці умови здатні надати найбільший вплив на формування прибутку підприємства, забезпечуючи тим самим захист економічних інтересів інноваційного розвитку суб'єктів аграрного виробництва.

Ключовою ланкою вдосконалення механізму захисту економічних інтересів інноваційного розвитку суб'єктів аграрного виробництва є ресурсний та інноваційний адаптер раціоналізації управлінських дій (*Рис. 1*).

Ресурсний та інноваційний адаптер раціоналізації управлінських дій враховує взаємозв'язок різних його складових за видами ресурсів і характером їх залучення в господарський обіг (наявність, якість поповнення, розподіл, використання). На ресурсний та інноваційний адаптер діють зовнішні і внутрішні фактори, які оцінюються за допомогою показників, об'єднаних за ознакою їх приналежності до ресурсів, і які формують єдиний інтегральний показник ефективності використання ресурсів та інноваційної діяльності (*Табл. 1*).

Єдиний інтегральний показник ефективності використання ресурсів та інноваційної діяльності, у свою чергу, передбачає врахування мотивованості кожної з підсистем управління на раціональність використання ресурсів за «підсумковими» показниками функціонування підприємства, а також об'єктивну оцінку сильних і слабких сторін діяльності підприємства. На підставі розрахованого рівня інтегрального показника розробляються адекватні стану ринку і можливостям підприємства заходи захисту економічних інтересів відносно його організаційної поведінки як у тактичному, так і в стратегічному планах.

У загальному вигляді модель оціночних показників, S , має такий вигляд.

$$\left\{ \begin{array}{l} Y_p, [f0, (I_{тр}, I_{фр}, I_{мр})]; \\ I_{тр}, [f1, (K_{пт}, K_{пор}, K_{зр}, K_з, K_{зо}, K_{до}, K_o, K_н)]; \\ I_{фр}, (I_{фр}, I_{л}, I_{ла}, I_p); \\ I_{фр}, [f2, (K_{зс}, K_{зм}, K_{ол}, K_{кз}, K_{крз})]; \\ S \supset I_{л}, [f3, (K_{ол}, K_{тл})]; (1) \\ I_{ла}, [f4, (K_{зок}, K_{омз}, K_{омо}, K_{огп}, K_{окз}, K_{зз}, K_{овк})]; \\ I_p, [f5, (K_{рп}, K_{рк}, K_{роз}, K_{рвк})]; \\ I_{мр}, [f6, (K_{ме}, K_{фм}, K_{зе}, K_{vm}, K_{vl})]; \\ fx \supset (f0, f1, f2, f3, f4, f5, f6). (1) \end{array} \right.$$

Рис. 1. Механізм застосування методики оцінки рівня захисту економічних інтересів інноваційного розвитку суб'єктів аграрного виробництва
Джерело: [розроблено авторами]

Методика розрахунку основних показників ресурсного захисту економічних інтересів за визначальними факторами

Найменування показників
Блок 1. Особистісні фактори (ОФ)
1 Індекс ефективності використання трудових ресурсів:
$I_{TP} = K_{PT} \times Y1 + K_{BOR} \times Y2 + K_{ZY} \times Y3 + K_3 \times Y4 + K_{30} \times Y5 + K_{DO} \times Y6 + K_o \times Y7 + K_n \times Y8$
$K_{пт}$ – коефіцієнт продуктивності праці 1,2; $K_{пер}$ – коефіцієнт прибутку на одного працівника; K_{BOR} – коефіцієнт частки витрат на управління; K_{zy} – коефіцієнт співвідношення чисельності апарату управління; K_3 – коефіцієнт зарплатовіддачі; K_{30} – коефіцієнт динаміки оплати праці управлінського персоналу; $K_{до}$ – коефіцієнт обороту трудових ресурсів; K_o – коефіцієнт з прийому трудових ресурсів
Блок 2. Фінансові фактори (ФФ)
2 Індекс ефективності використання фінансових ресурсів: $I_{ФФ} = I_{ФВ} + I_{ЛТ} + I_{КЗ} + I_{КРЗ} + I_{ЛК}$
2.1 Індекс фінансової стійкості підприємства:
$I_{ФВ} = K_{ЗС} \times Y9 + K_{ММ} \times Y10 + K_{ОІ} \times Y11 + K_{КЗ} \times Y12 + K_{КРЗ} \times Y13$
$K_{ЗС}$ – коефіцієнт співвідношення власних і позикових коштів; $K_{ММ}$ – коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих активів; $K_{ОІ}$ – коефіцієнт забезпеченості запасів власними джерелами фінансування; $K_{КЗ}$ – коефіцієнт короткострокової заборгованості; $K_{КРЗ}$ – коефіцієнт кредиторської заборгованості й інших пасивів
2.2 Індекс ліквідності та платоспроможності: $I_{ЛТ} = K_{ЛТ} \times Y14 + K_{ЛК} \times Y15$
$K_{ЛТ}$ і $K_{ЛК}$ – коефіцієнт швидкої та поточної ліквідності відповідно
2.3 Індекс ділової активності підприємств:
$I = K_{ЗК} \times Y16 + K_{ОМЗ} \times Y17 + K_{ОМО} \times Y18 + K_{ОКЗ} \times Y19 + K_{ФВ} \times Y20 + K_{ОБВ} \times Y21 + K_{ОБК} \times Y22$
$K_{ЗК}$ – коефіцієнт загальної оборотності капіталу; $K_{ОМЗ}$ – коефіцієнт оборотності мобільних засобів; $K_{ОМО}$ – коефіцієнт оборотності матеріальних оборотних коштів; $K_{ОКЗ}$ – коефіцієнт оборотності готової продукції; $K_{ФВ}$ – коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості; $K_{ОБВ}$ – коефіцієнт фондів та інших необоротних активів; $K_{ОБК}$ – коефіцієнт оборотності власного капіталу
2.4 Індекс рентабельності: $I_{Р} = K_{РП} \times Y23 + K_{КРК} \times Y24 + K_{РОЗ} \times Y25 + K_{РБК} \times Y26$
$K_{РП}$ – коефіцієнт рентабельності продажів; $K_{КРК}$ – коефіцієнт рентабельності всього капіталу фірми; $K_{РОЗ}$ – коефіцієнт рентабельності основних засобів та інших необоротних активів; $K_{РБК}$ – коефіцієнт рентабельності власного капіталу
Блок 3. Матеріальні фактори (МФ)
3.1 Індекс ефективності використання матеріальних ресурсів:
$I_{МФ} = K_{ММ} \times Y27 + K_{ФМ} \times Y28 + K_{ЗМ} \times Y29 + K_{ВМ} \times Y30 + K_{VM} \times Y31$
$K_{ММ}$ – коефіцієнт матеріаломісткості; $K_{ФМ}$ – коефіцієнт фондомісткості; $K_{ЗМ}$ – коефіцієнт запасомісткості; $K_{ВМ}$ – коефіцієнт мінімального запасу сировини і матеріалів; K_{VM} – коефіцієнт поточного запасу ПММ, матеріалів, добрив і т.д.
Блок 4. Корируючі коефіцієнти (КК) (K_1, K_2, K_3)
Інтегральний показник ресурсного захисту економічних інтересів переробного підприємства:
$Y_p = I_{ФФ} \times K_1 + I_{МФ} \times K_2 + I_{ТР} \times K_3$
<i>Примітка: Y1, Y2 Yn – питома вага кожного показника; сума питомих ваг в кожному індексі дорівнює 1.00.</i>

Сутність методичного підходу зводиться до наступного:

- визначається масив вихідних даних, що включають в себе показники, згруповані в такі блоки: а) особистісні фактори (ОФ); б) фінансові фактори (ФФ); в) матеріальні фактори (МФ);
- встановлюється нормалізований рівень окремих показників (Табл. 2).

Таблиця 2.

Нормалізований рівень показників, що мають розмірність

Найменування показників	Нормалізований рівень		
	Крупні	Середні	Малі
Коефіцієнт продуктивності праці	1,70	1,50	0,40
Коефіцієнт прибутку на одного працівника	0,50	0,30	0,10
Коефіцієнт зарплатовіддачі	0,70	0,50	0,10
Коефіцієнт рентабельності продажів	0,2	0,15	0,1
Коефіцієнт рентабельності всього капіталу фірми	0,60	0,40	0,20
Коефіцієнт рентабельності основних засобів	1,30	1,00	0,50
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	3,50	2,50	1,50
Коефіцієнт оборотності готової продукції	2,50	2,20	1,50
Коефіцієнт матеріаломісткості	0,1	0,09	0,07
Коефіцієнт фондомісткості	0,09	0,07	0,05
Коефіцієнт запасомісткості	0,10	0,09	0,07
Коефіцієнт мінімального запасу сировини і матеріалів	1,60	1,40	0,60
Коефіцієнт поточного запасу сировини і матеріалів	2,60	2,40	1,00

Далі суб'єкти господарської діяльності розбиваються на групи за чисельністю працівників;

- приймаються, в якості вихідних, коригуючі коефіцієнти. Експерти в області галузевої економіки оцінюють вплив на ефективність використання трудових ресурсів рівня професіоналізму працівників (через величину коефіцієнта K_1), вплив на ефективність фінансових ресурсів рівня інвестицій в ці ресурси (через коефіцієнт K_2), вплив на ефективність використання матеріальних ресурсів рівня зростання цін на ці ресурси (через величину коефіцієнта K_3);

- визначається перелік індексів ефективності використання кожного з видів ресурсів, що входять у виділені блоки; встановлюється питома вага кожного з блоків факторів; вводиться інтегральний показник оцінки ресурсного захисту Y_p підприємства;

- проводиться аналіз за розглянутими вище показниками, розраховується інтегральний показник оцінки ресурсного захисту підприємства, приймаються рішення з формування підсистем управління ресурсами.

Інтерпретація Y_p наступна:

а) $1,05 < Y_p \leq 1,2$ – зона високого рівня ресурсного захисту підприємства;

б) $0,95 < Y_p \leq 1,05$ – зона нормального рівня ресурсного захисту підприємства;

в) $0,75 \leq Y_p \leq 0,95$ – зона низького рівня ресурсного захисту підприємства;

г) $Y_p < 0,75$ – зона незадовільного ресурсного захисту.

Чим вище рівень Y_p , тим вище захист економічних інтересів і якісніше система управління діяльністю підприємства.

Останнім часом рівень інноваційного захисту підприємства набуває першочергового значення, оскільки, порівняно з рівнем інших складових, він найскладніше піддається контролюванню та якісному управлінню. Це пов'язано з тим, що усі проміжні параметри, які впливають на розрахунок його індикаторних показників, не фіксуються в основних формах фінансової звітності, і переважно стосуються інформації внутрішнього характеру підприємства, тобто не завжди доступної для будь-якого користувача. Проте, кількісний вимір рівня інноваційної захищеності точно фіксує ступінь якості перебігу інноваційного процесу на підприємстві, який є комплексом етапів, стадій, дій, пов'язаних з ініціюванням, розробленням і виготовленням продукції, технологій, що мають нові властивості й ефективніше задовольняють наявні потреби. Складовою інноваційного процесу, як відомо, є інноваційна діяльність, яка поєднує науку, техніку і реальні новації в підприємницькій діяльності. Інноваційна діяльність – це комплекс практичних дій, спрямованих на

використання науково-технічних результатів для отримання нових або поліпшення сучасних виробів, технологій, методів управління тощо [2]. Або в іншій інтерпретації, інноваційна діяльність означає процес створення, впровадження і поширення інновацій [13].

За додаткового стимулювання інноваційних заходів на підприємницьких структурах, які активізують інноваційний процес, рівень інноваційного захисту збільшуватиме своє значення у декілька разів, потенційно підвищуючи інтегрований рівень захисту економічних інтересів, спрощуючи систему контролю за допустимим діапазоном його величини. Це означає, що динаміка рівня інноваційного захисту підприємства залежить від напряму і сили інноваційного розвитку суб'єктів аграрного виробництва. Слід вважати, що індикаторами будь-якої складової захисту економічних інтересів підприємства є найважливіші показники, які визначають, насамперед, за критеріями економічної стабільності, основним з яких вважають рівень вразливості окремої сфери економічної діяльності. Наприклад, на інноваційну сферу діяльності підприємства впливають такі критерії оцінювання нововведення на різних стадіях внутрішньо-організаційного інноваційного процесу, як: рівень фінансових витрат, рівень віддачі на вкладений капітал, наукова дієвість підприємства стосовно поставлених цілей, ступінь ризику і невизначеності, швидкість поширення інформації про інноваційний продукт, відповідність існуючим нормам і цінностям, складність інновації, ступінь науковості, відносний ступінь корисності від інновації з боку користувачів, місце виникнення інновації, можливість упровадження нововведення частинами, за невикладного впровадження інновацій можливість повернення до попередньої практики підприємницької діяльності, рівень схильності персоналу підприємства до нововведення, вплив нововведення на міжособистісні відносини, можливість таємного впровадження інновацій, можливість подальшої модифікації нововведення, можливість дифузії нововведення тощо (Табл. 3) [3].

Таблиця 3.

Методика розрахунку основних показників інноваційного захисту економічних інтересів по визначальним факторам

Цейслювальні показники	
Блок 1. Особистісні фактори (ОФ)	
1. Величина корисної ефективності від впровадження інновації (e'_i)	$e'_i = \frac{p_0}{p_1}$, де p_0 – договірна ціна на товар без впровадження інновацій; p_1 – ціна інноваційного товару, що виходить на збут на ринок у межах лімітної ціни. Нормативне значення: $e'_i > 1$.
2. Сукупний ризик всього інноваційного проекту на підприємстві (R)	$R = \sum_{i=1}^n R_i$, де R_i – ризик невиконання i -го етапу проектних робіт із загальною i -ї кількістю. Нормативне значення: $R \leq 0.15$.
3. Рівень винахідницької діяльності (r_{ad}) залежить від рівня освіти персоналу (r_1), наукової досвідченості (r_2), створення відповідного психологічного клімату у колективі (r_3)	$r_{ad} = r_1 + r_2 + r_3 = \frac{k_0}{Z} + \frac{k_{ad}}{Z} + \frac{v^{\Phi}}{V}$, де k_0 – кількість працівників перекрального підприємства з необхідним рівнем освіти; Z – загальна кількість працівників підприємства; k_{ad} – кількість працівників підприємства відповідної наукової досвідченості; v^{Φ} – фактичний рівень психологічного клімату в групі винахідницької діяльності на підприємстві в балах; V – максимальний рівень психологічного клімату в групі винахідницької діяльності на підприємстві в балах. Нормативне значення: $r_{ad} \geq 2$.
Блок 2. Фінансові фактори (ФФ)	
1. Рентабельність реалізованої інноваційної продукції за чистим прибутком (R_{piv}^{int})	$R_{piv}^{int} = \frac{ЧП(t_1)}{B_p(t_1)}$, де $ЧП(t_1)$ – чистий прибуток, який одержить суб'єкт господарювання після реалізації виготовленого інноваційного товару; $B_p(t_1)$ – виручка від реалізації готової інноваційної продукції, у період t_1 . За нормативне значення прийіємо величину $R_{piv}^{int} \geq 0.02$
2. Інтегральний ефект від реалізованого інноваційного проекту	$(k_{\sum 3}^{int})k_{\sum 3}^{int} = \frac{IE}{\sum_{i=1}^n B_i}$, де $\sum_{i=1}^n B_i$ – сумарні операційні витрати на розроблення інноваційного проекту з n -ї кількості груп. Величина об'єктивного інтегрального ефекту від загального інноваційного проекту

(IE), що залежить від сумарного добутку відповідного інтегрального ефекту за умови реалізації i-го інноваційного проекту (IE_i) з N-ю кількістю можливих етапів на ймовірність реалізації (P_i) кожного з цих етапів: $IE = \sum_{i=1}^N IE_i \times P_i$. Нормативне значення: $k_{\sum D}^{IE} > 0$.
3. Рівень фінансування і кредитування всієї інноваційної діяльності підприємницької структури (r_{in}^{fs}): $r_{in}^{fs} = \frac{K_{in}(t)}{k_{in}^*(t)}$, де ($K_{in}(t)$) загальна сума коштів, які надійшли на фінансування інноваційної діяльності за певний період часу, ($k_{in}^*(t)$) обсяг коштів, які необхідно вкласти в інноваційний продукт. Відомо, якщо $r_{in}^{fs} \geq 1$, то це означає, що коштів, які надійдуть, або які вже є у підприємства, достатньо для проведення інноваційної діяльності
4. Показник рентабельності інноваційного проекту завдяки вкладенням інвестиціям (R_{in}) $R_{in} = \frac{\sum_{i=0}^j T_i}{\sum_{i=0}^j I_i} \text{ де } \sum_{i=0}^j T_i - \text{сумарний дохід, що приносить інноваційний проект підприємству у період } t_i;$ $\sum_{i=0}^j I_i - \text{сумарний розмір інвестицій в інноваційний проект підприємства за період } t.$
Блок 3. Матеріальні фактори (МФ)
1. Коефіцієнт інноваційної пропозиції (k_{in}): $k_{in} = \frac{I_{in}^p}{I_{in}^n}$ де I_{in}^p, I_{in}^n – відповідно фактична і планова інноваційні пропозиції підприємства на новий товар
2. Інтегральний показник ефективності інноваційної діяльності (I_{in}^e) $I_{in}^e = \frac{B_i}{\sum_{i=1}^n \Delta_{i,2007}^e - \sum_{i=1}^n (II_{in}^e - II_{in}^n)}$ де B_i – загальні (сумарні) витрати на закінчені проектні роботи, рекомендовані до освоєння у серійному виробництві; $\sum_{i=1}^n \Delta_{i,2007}^e$ – фінансові сумарні витрати на НДДКР за i-ту кількість років; $\sum_{i=1}^n (II_{in}^e - II_{in}^n)$ – сума різниць незавершеного виробництва у вартісному вираженні на початок і кінець відповідного періоду i-го року. Нормативне значення цього показника має задовольняти умову: $I_{in}^e \geq 1$.
Модель розрахунку рівня інноваційної захищеності суб'єкта аграрного виробництва $R_{in} \uparrow = f(k_{in} \uparrow, R_{in}^{fs} \uparrow, r_{in}^{fs} \uparrow, k_{\sum D}^{IE} \uparrow, R \downarrow, r_{in} \uparrow, r_{in}^{fs} \uparrow, I_{in}^e \uparrow, R_{in} \uparrow)$

Індикатори завжди обирають з погляду комплексного оцінювання певної проблеми, тому їхньої ґрунтовної деталізації не потрібно. У нашому випадку індикатор інноваційного захисту підприємства можна обчислювати за співвідношенням обсягу фінансування науково-технічних робіт за рахунок власних і позичених коштів (загальної капіталізації підприємства) до валового прибутку. Аналогічно розраховується індикатор інноваційної захищеності і на рівні держави. Відомо, що оптимальне для України порогове значення показника рівня витрат на науково-технічну діяльність має бути не меншим за 2% від валового внутрішнього продукту [12].

Особливого значення набуває стимулювання інноваційної діяльності переробних підприємств у системі загального контролю за рівнем їх економічного захисту і, насамперед, за допомогою інноваційного захисту, де система контролювання – це певна сукупність контрольних заходів, які дають змогу за будь-яких умов підтримувати допустимий рівень захищеності [4]. За цією системою рекомендується розробляти дієвий процес контролювання забезпечення захисту економічних інтересів переробних підприємств, який містив би багатофункціональний механізм перевірки досягнення економічного захисту, системний апарат діагностики рівня кожної із складових економічної захищеності та перелік дієвих заходів, що дадуть можливість ефективно впливати на інтегрований економічний захист підприємницької структури, насамперед, через стабільну інноваційну захищеність.

Для якісного контролю стану інноваційного захисту переробного підприємства рекомендується спочатку всі параметри, які впливають на його рівень інноваційного захисту (R_{in}), ввести до моделі масиву функціональних залежностей [10]:

$$R_{in} = f(f_1(x_1, x_2, \dots, x_n, y_1, y_2, \dots, y_n), \dots, f_z(x_1, x_2, \dots, x_n, y_1, y_2, \dots, y_n)) \quad (1.2)$$

де f_i – загальна функціональна залежність для розрахунку рівня інноваційного захисту підприємства; f_i – функція перетворення, яка встановлює функціональну залежність

між вхідними і вихідними (результативними) параметрами i -ї їх фіксованої кількості, які впливають на рівень інноваційного захисту ($i = 1, z$); x_j, y_j – групи параметрів, які можуть бути функціонально незалежними у тому випадку, якщо елементи з однієї групи x_j або y_j завжди між собою функціонально залежні ($j = 1, n$).

Ця модель у загальному вигляді дає змогу вибрати найвагоміші параметри, які надалі увійдуть у фіксований масив значень для розрахунку рівня економічного захисту підприємства. Цей масив функціональних залежностей охопить найрезультативніші фінансово-економічні показники поточного стану захисту економічних інтересів переробних підприємств аграрної сфери.

Висновки. Наведене дозволить оптимізувати науковий підхід до розробки організаційно-економічного механізму захисту економічних інтересів суб'єктів аграрного виробництва в якості цілісної системи, яка включає в себе мету, завдання, принципи, функції, методи, важелі, підсистему забезпечення та етапи реалізації механізму, вплив яких спрямований на забезпечення фінансової стійкості, інвестиційної привабливості, конкурентоспроможності та зростання ринкової вартості переробного підприємства аграрної сфери; на відміну від існуючих, розроблений механізм включає в себе систему оцінки рівня захисту економічних інтересів суб'єктів аграрного виробництва на основі запропонованої методики розрахунку показників ресурсного та інноваційного захисту.

Список використаних джерел:

1. Глушко О. В. Ефективний методичний інструментарій прогнозування фінансово-економічної стійкості / О. В. Глушко, І. Ю. Гришова, Н. В. Лагодієнко // Актуальні проблеми економіки. – 2017. – № 1. – С. 359–366.

2. Гришова І. Ю. Економіко-політичні конфлікти на сучасному етапі [Текст] / І. Ю. Гришова, О. Б. Наумов, О. О. Давидюк // Український журнал прикладної економіки. – 2016. – Том 1. – № 2. – С. 36–49.

3. Гришова І. Ю. Теоретико-методологічні основи управління реструктуризацією переробних підприємств аграрного виробництва / І. Ю. Гришова, В. М. Бондаренко // Науковий журнал «Бізнес Інформ» – 2015. – № 9. – С. 365–370.

4. Гришова І. Ю. Управління ризиками у контексті стратегії антикризового управління [Текст] / І. Ю. Гришова, Т. М. Гнат'єва // Український журнал прикладної економіки. – 2016. – Том 1. – № 3. – С. 32–40.

5. Карабанов О. В. Стійкість розвитку суб'єктів аграрного виробництва / О. В. Карабанов // Економічний простір : Збірник наукових праць. – № 112. – Дніпропетровськ : ПДФБФ, 2016. – С. 57–71.

6. Карабанов О. В. Фінансово-економічна безпека та економічні інтереси України / О. В. Карабанов // Вісник Сумського національного аграрного університету. – № 8(69). – 2016. – С. 26–31.

7. Маргасова В. Г. Державне регулювання інноваційного розвитку легкої промисловості в умовах трансформаційних змін в економіці України / В. Г. Маргасова, К. Ю. Сіренко // Економіка. Механізми регулювання економіки. Бізнес-Інформ. – Х. : ІНЖЕК. – 2013. – № 5. – С. 54–60.

8. Наумов О. Б. Механізм державно-приватного партнерства як інструмент стабілізації інвестиційного процесу / О. Б. Наумов, С. С. Стоянова-Коваль // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2016. – № 6. – С. 98–105.

9. Хома І. Б. Формування та використання систем діагностики економічної захищеності промислового підприємства: [монографія] / І. Б. Хома. – Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2012. – 504 с.

10. Шестаковська Т. Л. Особливості формування соціально орієнтованих кластерів в Україні / В. Ф. Савченко, Т. Л. Шестаковська // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 1. – С. 46–55.

11. Щербата М. Ю. Сучасні трансформації ресурсно-виробничого потенціалу національної економіки України / І. Ю. Гришова, М. Ю. Щербата // *Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej «Economy. Priorytetowe obszary nauki» (29.11.2015 – 30.11.2015).* – Warszawa : Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2015. – Str. 34–37.

12. Шабатура Т. С. Методологічні засади оцінки економічного потенціалу підприємства / Т. С. Шабатура // Вісник Чернігівського національного технологічного університету. – 2014. – № 2(74). – С. 54–60.

13. Шабатура Т. С. Формування інвестиційного потенціалу в контексті вирішення економічних конфліктів / Т. С. Шабатура // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2016. – № 1(5). – С. 235–242.

* *Галицький Олександр Миколайович* – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економічної теорії і економіки підприємства Одеського державного аграрного університету.

* *Шабатура Тетяна Сергіївна* – кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії і економіки підприємства Одеського державного аграрного університету.

Стаття надійшла до редакції 14.02.2017 р.

УДК 338.518(477.51)

Олександр Наумов *
Світлана Стоянова-Коваль *

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ІНСТИТУЦІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У статті сформульовано науково-практичні рекомендації з формування стратегії й механізмів розвитку інноваційного процесу у харчовій промисловості. Визначено інструментарій інституційного регулювання інноваційної діяльності у галузі з метою підвищення продовольчої безпеки.

Ключові слова: інноваційний процес, харчова промисловість, інституційні механізми, стратегічне управління.

Наумов А. Б., Стоянова-Коваль С. С. Стратегические приоритеты институционального регулирования инновационного развития пищевой промышленности.

В статье сформулированы научно-практические рекомендации по формированию стратегии и механизмов развития инновационного процесса в пищевой промышленности. Определены инструменты институционального регулирования инновационной деятельности в отрасли с целью повышения продовольственной безопасности.

Ключевые слова: инновационный процесс, пищевая промышленность, институциональные механизмы, стратегическое управление.

Naumov O. B., Stoianova-Koval S. S. Institutional regulation's strategic priorities of the food industry innovative development.

The article formulates scientific and practical advice of formation of strategy and mechanisms of the innovation process in the food industry. Determined tools of institutional regulation in the field of innovation in order to improve food security.

Keywords: innovative process, food processing, institutional arrangements, strategic management.

Постановка проблеми. Завдання розвитку харчової промисловості України у стратегічній перспективі передбачає системне вирішення проблем розвитку підприємств галузі, ресурсне й фінансове забезпечення, а також відповідні механізми реалізації стратегічних завдань розвитку й оцінку результативності. Завдання розвитку галузі повинні